

ΣΤΕ 4160/2015 [Μη έγκριση από τον ΥΠΠΟ της ΜΠΕ για τη Μαρίνα Λουτρακίου]

Περίληψη

- Η εκ του άρθρου 30 παρ. 5 του ν. 2160/1993 χωροθέτηση τουριστικού λιμένα δεν διαφοροποιείται, ως προς το περιεχόμενο και τις έννομες συνέπειές της, από τη χωροθέτηση που γίνεται βάσει της συνήθους διοικητικής διαδικασίας του ίδιου νόμου την τήρηση της οποίας και μόνον θέλησε να αποφύγει ο νομοθέτης προς το σκοπό της ταχύτερης ολοκλήρωσης των εργασιών κατασκευής, εκσυγχρονισμού και επέκτασης συγκεκριμένων τουριστικών λιμένων, οι οποίοι, λόγω της σημασίας τους για την τουριστική ανάπτυξη της χώρας, είχαν ήδη αποτελέσει αντικείμενο σχεδιασμού στο ευρύτερο πλαίσιο για την ανάπτυξη του εθνικού συστήματος λιμένων αναψυχής. Έχει, ως εκ τούτου, την έννοια της κατ' αρχήν επιλογής της θέσεως τουριστικού λιμένα, από απόψεως λιμενικής καταλληλότητας, δυνατότητας τουριστικής αξιοποίησής του και συμβατότητας προς τις κατευθύνσεις του ισχύοντος χωροταξικού σχεδιασμού, συμπέρασμα που επιβεβαιώνεται, εξάλλου, και από το ότι οι μελέτες που προηγήθηκαν της ψηφίσεως του ν. 2160/1993 εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του σχεδιασμού του εθνικού συστήματος λιμένων αναψυχής και ότι, για την κατάρτισή τους, ελήφθησαν κριτήρια που ανάγονται, κυρίως στην εν γένει καταλληλότητα της επιλεγείσας θέσεως για τον ελλιμενισμό σκαφών και τη θαλάσσια και χερσαία εξυπηρέτησή τους και στη γειτνίασή τους με υφιστάμενες τουριστικές υποδομές. Με τις επίμαχες νομοθετικές διατάξεις παρακάμπτεται μόνο η προβλεπόμενη διοικητική διαδικασία εκτιμήσεως της σκοπιμότητας δημιουργίας νέου τουριστικού λιμένος και επιλογής της κατ' αρχήν περιοχής χωροθετήσεώς του (άρθρο 31 παρ. 2 του ν. 2160/1993), χωρίς όμως να παρακάμπτονται και οι λοιπές προβλέψεις της νομοθεσίας για τους τουριστικούς λιμένες αναψυχής. Ως εκ τούτου, απαιτείται τόσο η τήρηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης του έργου, όσο και η έγκριση από απόψεως αρχαιολογικής νομοθεσίας, στις περιπτώσεις δε που από την κατασκευή και λειτουργία τουριστικού λιμένος, χωροθετηθέντος βάσει του άρθρου 30 παρ. 5 του ν. 2160/1993, δημιουργείται κίνδυνος άμεσης ή έμμεσης βλάβης των πλησίον αυτού ευρισκομένων αρχαίων ή νεοτέρων μνημείων, οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού μπορούν, αρνούμενες τη χορήγηση της κατά νόμον απαιτούμενης εγκρίσεως, να εμποδίσουν την κατασκευή του ήδη χωροθετηθέντος λιμενικού έργου.

- Πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι οι ισχυρισμοί του αιτούντος, ο οποίος, χωρίς να αμφισβητεί τη σημασία του αρχαίου διόλκου και την ανάγκη αυξημένης προστασίας του, προβάλλει, κατ' ουσίαν, ότι η εκ του νόμου χωροθέτηση του τουριστικού λιμένος Λουτρακίου είναι υποχρεωτική για όλα τα όργανα της διοικήσεως, τα οποία, εντός του πλαισίου των αρμοδιοτήτων τους, μόνον πρόσθετους όρους και περιορισμούς μπορούν να επιβάλλουν, όχι, όμως, και να μην εγκρίνουν την κατασκευή του έργου. Πέραν τούτων, και ανεξαρτήτως του ότι οι συμβατικές δεσμεύσεις της

παραχωρησιούχου εταιρείας δεν αποτελούν αντικείμενο της παρούσης δίκης, οι υποχρεώσεις που ανέλαβε ο ανάδοχος στο πλαίσιο της παραχωρήσεως του δικαιώματος εκμεταλλεύσεως του Καζίνο Λουτρακίου δεν δημιουργούν δέσμευση για τις αρχαιολογικές υπηρεσίες ως προς τη χωροθέτηση του επίμαχου τουριστικού λιμένα, δεδομένου, άλλωστε, ότι, κατά την έννοια των οικείων όρων της διακηρύξεως και της συμβάσεως παραχώρησης, η εκπλήρωση των συμβατικών αυτών υποχρεώσεων τελεί υπό την αυτονόητη επιφύλαξη της τηρήσεως των όρων και περιορισμών της εκάστοτε ισχύουσας αρχαιολογικής νομοθεσίας.

- Η άρνηση της διοικήσεως να εγκρίνει το επίμαχο έργο στηρίχθηκε αποκλειστικώς στον κίνδυνο αισθητικής υποβαθμίσεως του αρχαίου διόλκου, συνεπεία της αλλοιώσεως που θα προκαλείτο στην ακτογραμμή από την εκτέλεση των εργασιών κατασκευής του έργου και, ιδίως, από τις προσχώσεις που προβλέπονταν για τη δημιουργία χερσαίας λιμενικής ζώνης. Λαμβανομένης, παραλλήλως, υπόψη της ιδιαίτερης σημασίας του αρχαίου διόλκου, ως μοναδικού τεχνικού έργου της αρχαιότητας, η εκτίμηση της διοικήσεως περί αλλοιώσεως της ακτογραμμής και περί επελεύσεως της, εντεύθεν προκαλούμενης, οπτικής υποβάθμισης του μνημείου τεκμηριώνεται επαρκώς. Η οπτική αυτή επιβάρυνση αποτελεί, εξάλλου, έμμεση, κατά την έννοια του νόμου, βλάβη που, ενόψει και της μικρής σχετικώς αποστάσεως του μνημείου από το επίμαχο έργο, δικαιολογεί, κατ' αρχήν, τη μη έγκρισή του, από απόψεως αρχαιολογικής νομοθεσίας. Η αρνητική κρίση της διοικήσεως, την οποία, κατά το μέρος αυτό ο αιτών πλήττει μεν, χωρίς, όμως, να προβάλλει ειδικές και συγκεκριμένες αιτιάσεις που θα μπορούσαν να κλονίσουν την πληρότητα της αιτιολογικής της βάσεως, εναρμονίζεται, εξάλλου, τόσο με τις απόψεις των περιφερειακών αρχαιολογικών υπηρεσιών όσο και με την, κατά το παρελθόν, διατυπωθείσα αρνητική γνωμοδότηση του Κ.Α.Σ., αντικείμενο της οποίας, κατά τα ήδη εκτεθέντα, υπήρξε η έγκριση του ίδιου ακριβώς τεχνικού έργου.

- Η καθορισθείσα ζώνη προστασίας αρχαίου μνημείου αποτελεί την ελάχιστη ακτίνα προστασίας του, η οποία, αναλόγως της εντάσεως και των λοιπών χαρακτηριστικών της επιχειρουμένης κατά περίπτωση επεμβάσεως, μπορεί να επεκταθεί και πέραν της ζώνης αυτής, εφόσον τούτο επιβάλλεται για την εξασφάλιση της παρεχομένης εκ του νόμου προστασίας του μνημείου και του αναγκαίου για την ανάδειξή του περιβάλλοντος χώρου. Απορριπτέοι ως αλυσιτελώς προβαλλόμενοι οι ισχυρισμοί του αιτούντος ότι, όπως προκύπτει από την μη εξετασθείσα μελέτη κυματικών διαταραχών, δεν υφίσταται άμεση βλάβη ο αρχαίος δίορκος εφ' όσον, κατά τα ήδη εκτεθέντα, η αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως στηρίζεται νομίμως και επαρκώς στον κίνδυνο έμμεσης βλάβης του επίδικου μνημείου.

Πρόεδρος: Ν. Ρόζος

Εισηγητής: Αικ. Σακελλαροπούλου

Δικηγόροι: Α. Μυλωνοπούλου, Π. Αγγέλου, Κ. Πολιτικός

Βασικές σκέψεις

2. Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται η ακύρωση (α) της ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ37/77335/4047/26.8.2009 αποφάσεως του Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία δεν εγκρίθηκε, από απόψεως αρχαιολογικού νόμου, η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων του τουριστικού λιμένα Λουτρακίου, καθώς και (β) της από 7.7.2009 αρνητικής γνωμοδοτήσεως του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου (βλ. πρακτικά της 27/7.7.2009 συνεδριάσεως), κατ' αποδοχήν της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση.
3. Επειδή, στη δίκη παρεμβαίνει υπέρ του αιτούντος ο Δήμος Λουτρακίου - Περαχώρας (και ήδη Λουτρακίου - Αγίων Θεοδώρων, βλ. άρθρο 1 παρ. 2 περ. 28.5 του ν. 3852/2010, Α' 87), ο οποίος ζητεί την ακύρωση της προσβαλλομένης υπουργικής αποφάσεως. Ενόψει, ωστόσο, της σαφούς διατυπώσεως της παραγράφου 1 του άρθρου 49 του π.δ/τος 18/1989 (Α' 8), η οποία, όπως έχει παγίως ερμηνευθεί (ΣτΕ Ολομέλεια 2307/2014, 2192/2014, 415/2011, ΣτΕ 3548/2013, 5491/2012, 3418/2012, 3090/2012 κ.α.), επιτρέπει την άσκηση παρεμβάσεως μόνον υπέρ του κύρους των προσβαλλόμενων με αίτηση ακυρώσεως πράξεων, η παρέμβαση του Δήμου Λουτρακίου, ο οποίος είχε τη δυνατότητα να ασκήσει αυτοτελή αίτηση ακυρώσεως, ασκείται απαραδέκτως. Απορριπτέοι τυγχάνουν, περαιτέρω, οι ισχυρισμοί του παρεμβαίνοντος οργανισμού τοπικής αυτοδιοικήσεως περί αντισυνταγματικότητας της προμνησθείσης διατάξεως του άρθρου 49 του π.δ/τος 18/1989, δεδομένου, μάλιστα, ότι αντίθετη ερμηνευτική εκδοχή θα οδηγούσε σε καταστρατήγηση των διατάξεων για την προθεσμία ασκήσεως της αιτήσεως ακυρώσεως.
4. Επειδή, το προσβαλλόμενο πρακτικό του ΚΑΣ στερείται εκτελεστότητας, λόγω του αμιγώς γνωμοδοτικού του χαρακτήρα, και ως εκ τούτου απαραδέκτως προσβάλλεται ευθέως με την κρινόμενη αίτηση (ΣτΕ Ολομ. 3454/2004, 2149/2007).
5. Επειδή, ο αιτών, δημότης Λουτρακίου, ο οποίος συμμετείχε στην κρίσιμη συνεδρίαση του ΚΑΣ, ασκεί με έννομο συμφέρον την κρινόμενη αίτηση.
6. Επειδή, με τις διατάξεις του ν. 2160/1993 (Α' 118) εισήχθησαν ρυθμίσεις για την τουριστική ανάπτυξη της χώρας και ρυθμίσθηκαν για πρώτη φορά ζητήματα σχετικά με τη δημιουργία και τη λειτουργία των τουριστικών λιμένων (άρθρα 29-37). Όπως έχει κριθεί (ΣτΕ 4542/2009 7μ.) οι διατάξεις αυτές, ερμηνευόμενες υπό το φως των θεμελιωδών αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης, οι οποίες πηγάζουν από το άρθρο 24 του Συντάγματος, επιτρέπουν

την ίδρυση τουριστικών λιμένων, οποιασδήποτε κλίμακας και μορφής, μόνον κατόπιν τομεακού χωροταξικού σχεδιασμού, ο οποίος πρέπει να έχει λάβει υπόψη και να έχει σταθμίσει τις αρχές αυτές. Περαιτέρω, από την εισηγητική έκθεση του ανωτέρω νόμου συνάγεται ότι με τις διατάξεις του επιδιώχθηκε η αναδιοργάνωση και ο εκσυγχρονισμός των ήδη υφισταμένων και η δημιουργία νέων τουριστικών λιμένων αναψυχής, συμβατών με τις θεσμοθετηθείσες χρήσεις γης της ευρύτερης περιοχής χωροθετήσεώς τους, καθώς και η ανάδειξή τους ως σημαντικού παράγοντα τουριστικής ανάπτυξης της χώρας και ενίσχυσης της εθνικής οικονομίας. Εξ άλλου, η εκδοθείσα, κατ' εφαρμογήν της ειδικής νομοθεσίας περί τουριστικών λιμένων, έγκριση χωροθέτησης του άρθρου 31 παρ. 3 του εν λόγω ν. 2160/1993 επιφέρει ευθέως έννομα αποτελέσματα, τα οποία συνίστανται στη χωροθέτηση του τουριστικού λιμένα και των επιμέρους υποστηρικτικών της λειτουργίας του εγκαταστάσεων και στον καθορισμό των επιτρεπομένων χρήσεων γης και των όρων και περιορισμών δόμησης στη χερσαία ζώνη αυτού (ΣτΕ 4542/2009). Η, κατά τα ανωτέρω, έγκριση, εξακολουθεί και υπό την ισχύ του ν. 3010/2002, να συνιστά άσκηση αποφασιστικής αρμοδιότητας, με αποτέλεσμα η οικεία εγκριτική πράξη να μην έχει προσλάβει, υπό το νεότερο νομοθετικό καθεστώς, τον χαρακτήρα γνωμοδοτήσεως, αλλ' αντιθέτως να εξακολουθεί να αποτελεί εκτελεστή διοικητική πράξη. Τούτο δε, διότι τόσο το περιεχόμενο όσο και οι έννομες συνέπειες της έγκρισης χωροθέτησης τουριστικού λιμένα δεν αλλοιώθηκαν με τη θέσπιση της προβλεπόμενης από τις διατάξεις του ν. 3010/2002 (Α' 91) διαδικασίας προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης (βλ. ήδη την αντίστοιχης λειτουργίας διαδικασία του προκαταρκτικού προσδιορισμού περιβαλλοντικών απαιτήσεων του άρθρου 2 του ν. 4014/2011, Α' 209), η οποία είναι διαφορετική της διαδικασίας χωροθέτησης του ν. 2160/1993 και δεν καθιστά περιττή την εφαρμογή των οικείων διατάξεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Με τις διατάξεις του ως άνω νόμου θεσπίζεται, προκειμένου να δημιουργηθεί ένας νέος τουριστικός λιμένας, σύνθετη διοικητική ενέργεια, που αρχίζει με τη δημοσίευση της αποφάσεως, με την οποία εγκρίνεται η χωροθέτησή του και ολοκληρώνεται με την έκδοση των διοικητικών πράξεων, με τις οποίες εγκρίνονται οι μελέτες που αποσκοπούν στην κατασκευή του, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η έγκριση της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΣτΕ 1581/2009 και 3476/2001). Περαιτέρω, κατά τη διαγραφόμενη από τις διατάξεις του ν. 2160/1993 διαδικασία χωροθετήσεως τουριστικού λιμένα, εξετάζεται η κατ' αρχήν καταλληλότητα της επιλεγείσης θέσεως τόσο από απόψεως συμβατότητας προς τις ήδη θεσμοθετηθείσες χρήσεις γης της περιοχής, όσο και από απόψεως δυνατοτήτων τουριστικής αξιοποίησεως και λιμενικής εξυπηρετήσεως των προς ελλιμενισμό σκαφών αναψυχής, η τελική, όμως, απόφαση για την κατασκευή του λιμένος λαμβάνεται μόνον μετά την ολοκλήρωση της προβλεπόμενης εκ του νόμου διαδικασίας περιβαλλοντικής

αδειοδοτήσεως του έργου, στάδιο κατά το οποίο οριστικοποιείται η ακριβής θέση και τα επιμέρους χαρακτηριστικά του.

7. Επειδή, εξάλλου, κατ' απόκλιση της, κατά τα ανωτέρω, διαγραφόμενης διοικητικής διαδικασίας χωροθετήσεως, με το άρθρο 30 παρ. 5 του ν. 2160/1993, χωροθετήθηκαν δεκαέξι τουριστικοί λιμένες, μεταξύ των οποίων και η μαρίνα Λουτρακίου, και καθορίσθηκαν τα όρια της χερσαίας ζώνης τους, οι προσχώσεις, οι χρήσεις γης και οι ισχύοντες για κάθε έναν εξ αυτών όροι και περιορισμοί δομήσεως, οι οποίοι αποτυπώνονται σε διαγράμματα που προσαρτώνται στο παράρτημα II του άρθρου 41 του ίδιου νόμου (πρβλ. ΣΤΕ 4542/2009 και 1508/2009). Κατά ρητή πρόβλεψη των ίδιων διατάξεων, και για τους λιμένες αυτούς τυγχάνουν εφαρμογής οι περί παραχωρήσεως της εκμεταλλεύσεως τουριστικών λιμένων γενικές διατάξεις του άρθρου 31 του ν. 2160/1993 (παρ. 4 και 7), όπως επίσης, και οι διατάξεις του ίδιου άρθρου, με τις οποίες καθορίζονται η διαδικασία και οι όροι εγκρίσεως των μελετών των κτιριακών και λιμενικών έργων υποδομής (παρ. 5 και 6). Ειδικώς, για τη μαρίνα Λουτρακίου, στο παράρτημα II του άρθρου 41 του ν. 2160/1993 καθορίζονται οι επιτρεπόμενες χρήσεις και οι όροι και περιορισμοί δομήσεως που ισχύουν στη χερσαία ζώνη του λιμένος ως εξής: «ια. Λουτράκι Κορινθίας: Οι ακόλουθες χρήσεις γης μπορούν να αναπτυχθούν εντός των παραμέτρων που αναφέρονται κατωτέρω: 1. Επιτρεπόμενες χρήσεις γης και περιορισμοί δόμησης: κατηγορία χρήσεων γης: Ξενοδοχεία-Μέγιστος συντελεστής δόμησης: 0,20. Μέγιστο ύψος (μέτρα): 16 (ίδε και 4). Απόσταση από το όριο (μέτρα): 5 (ίδε και 5). Αναλογία Θέσεων Στάθμευσης: $\frac{1}{4}$ δωμάτια. Εμπορικές δραστηριότητες-Μέγιστος συντελεστής δόμησης: 0,30. Μέγιστο ύψος (μέτρα): 10 (ίδε και 4). Απόσταση από το όριο (μέτρα): 5 (ίδε και 5). Αναλογία Θέσεων Στάθμευσης: 2/100 τετρ. Κατοικίες-Μέγιστος συντελεστής δόμησης: 0,30. Μέγιστο ύψος (μέτρα): 10 (ίδε και 4). Απόσταση από το όριο (μέτρα): 5 (ίδε και 5). Αναλογία Θέσεων Στάθμευσης: 1 ανά κατοικία. Αθλητικές εγκαταστάσεις και εναπόθεση σκαφών στην ξηρά. 2. Συντελεστής δόμησης: 0,40 επί της συνολικής χερσαίας έκτασης. 3. Ποσοστό κάλυψης γηπέδου: 20%. 4. Σε απόσταση μέχρι δεκαπέντε (15) μέτρων από τη γραμμή του αιγιαλού, το ύψος περιορίζεται σε 7,5 μέτρα. 5. Δεν είναι υποχρεωτική, όσον αφορά την προκυμαία. 6. Περιλαμβάνει εστιατόρια, ταβέρνες, καταστήματα ειδών πλοίων, άλλα καταστήματα, κέντρα διασκέδασης, πώληση σκαφών, κτίρια για επισκευές και συντήρηση σκαφών και παρεμφερή καταστήματα κ.λ.π. 7. Η περιοχή του χώρου στάθμευσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ξηρά εναπόθεση σκαφών κατά τη μη τουριστική περίοδο. Οι θέσεις στην ξηρά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες για χώρο στάθμευσης κατά τη διάρκεια της περιόδου αιχμής. 8. Η θέση των ορίων των προτεινομένων προσχώσεων, που εμφανίζονται στο σχέδιο, είναι δυνατόν να αλλάξουν υπό τον όρο ότι η ολική έκταση της χερσαίας ζώνης δεν θα υπερβαίνει την έκταση που απεικονίζεται στο παρόν σχέδιο. Η τελική θέση της

τοποθετήσεως των προσχώσεων εγκρίνεται από την Επιτροπή [ενν: επιτροπή τουριστικών λιμένων] κατόπιν εισηγήσεως της Γραμματείας». Αποτύπωση, εξάλλου, της θέσεως της μαρίνας, των κτιριακών και λιμενικών εγκαταστάσεων της και των λοιπών κύριων τεχνικών χαρακτηριστικών του έργου γίνεται στο διάγραμμα που προσαρτάται στο ίδιο παράρτημα II του άρθρου 41 του ν. 2160/1993. Όπως δε συνάγεται από την εισηγητική έκθεση του ν. 2160/1993, με τις προπαρατεθείσες διατάξεις χωροθετούνται μείζονος κλίμακας λιμενικές εγκαταστάσεις τουριστικής υποδομής ευθέως εκ του νόμου και καθορίζονται οι επιτρεπόμενες χρήσεις και οι όροι και περιορισμοί δόμησης της χερσαίας ζώνης τους. Οι εξαιρετικές αυτές ρυθμίσεις αφορούν σε συγκεκριμένους τουριστικούς λιμένες, η κατασκευή, η επέκταση και ο εκσυγχρονισμός των οποίων έχει, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, ιδιαίτερη σημασία για την τουριστική ανάπτυξη της χώρας. Κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων, η εκ του άρθρου 30 παρ. 5 του ν. 2160/1993 χωροθέτηση τουριστικού λιμένα δεν διαφοροποιείται, ως προς το περιεχόμενο και τις έννομες συνέπειές της, από τη χωροθέτηση που γίνεται βάσει της συνήθους διοικητικής διαδικασίας του ίδιου νόμου την τήρηση της οποίας και μόνον θέλησε να αποφύγει ο νομοθέτης προς το σκοπό της ταχύτερης ολοκληρώσεως των εργασιών κατασκευής, εκσυγχρονισμού και επέκτασης συγκεκριμένων τουριστικών λιμένων, οι οποίοι, λόγω της σημασίας τους για την τουριστική ανάπτυξη της χώρας, είχαν ήδη αποτελέσει αντικείμενο σχεδιασμού στο ευρύτερο πλαίσιο για την ανάπτυξη του εθνικού συστήματος λιμένων αναψυχής. Η, κατά τα ανωτέρω, χωροθέτηση έχει, ως εκ τούτου, την έννοια της κατ' αρχήν επιλογής της θέσεως τουριστικού λιμένα, από απόψεως λιμενικής καταλληλότητας, δυνατότητας τουριστικής αξιοποίησής του και συμβατότητας προς τις κατευθύνσεις του ισχύοντος χωροταξικού σχεδιασμού, συμπέρασμα που επιβεβαιώνεται, εξάλλου, και από το ότι οι μελέτες που προηγήθηκαν της ψηφίσεως του ν. 2160/1993 εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του σχεδιασμού του εθνικού συστήματος λιμένων αναψυχής και ότι, για την κατάρτισή τους, ελήφθησαν κριτήρια που ανάγονται, κυρίως στην εν γένει καταλληλότητα της επιλεγείσας θέσεως για τον ελλιμενισμό σκαφών και τη θαλάσσια και χερσαία εξυπηρέτησή τους και στη γειτνίασή τους με υφιστάμενες τουριστικές υποδομές. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι, με τις επίμαχες νομοθετικές διατάξεις παρακάμπτεται μόνο η προβλεπόμενη διοικητική διαδικασία εκτιμήσεως της σκοπιμότητας δημιουργίας νέου τουριστικού λιμένος και επιλογής της κατ' αρχήν περιοχής χωροθετήσεώς του (άρθρο 31 παρ. 2 του ν. 2160/1993), χωρίς όμως να παρακάμπτονται και οι λοιπές προβλέψεις της νομοθεσίας για τους τουριστικούς λιμένες αναψυχής. Ως εκ τούτου, απαιτείται τόσο η τήρηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης του έργου, όσο και η έγκριση από απόψεως αρχαιολογικής νομοθεσίας, στις περιπτώσεις δε που από την κατασκευή και λειτουργία τουριστικού λιμένος, χωροθετηθέντος βάσει του άρθρου 30 παρ. 5 του ν.

- 2160/1993, δημιουργείται κίνδυνος άμεσης ή έμμεσης βλάβης των πλησίον αυτού ευρισκομένων αρχαίων ή νεοτέρων μνημείων, οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού μπορούν, αρνούμενες τη χορήγηση της κατά νόμον απαιτούμενης εγκρίσεως, να εμποδίσουν την κατασκευή του ήδη χωροθετηθέντος λιμενικού έργου.
8. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, κατά τα προκύπτοντα από τα στοιχεία του φακέλου, με την 16307/9.9.1965 απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως (Β΄ 605), η οποία εκδόθηκε κατ' επίκληση των άρθρων 50 και 52 του κ.ν. 5351/1932, ο αρχαίος δίορκος του Ισθμού της Κορίνθου και ζώνη προστασίας τριάντα μέτρων «εκατέρωθεν των σωζομένων τμημάτων αυτού» χαρακτηρίστηκε ως αρχαιολογικός χώρος, ενώ με μεταγενέστερη απόφαση της Υπουργού Πολιτισμού (ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ04/54581/2/21.12.1988) απαγορεύθηκε, για λόγους προστασίας του αρχαίου δίορκου, η δόμηση σε τμήμα της εκτός των ορίων της ως άνω ζώνης περιοχής της Ποσειδωνίας και, συγκεκριμένα, σε έκταση της δυτικής πλευράς της διώρυγας της Κορίνθου που εκτείνεται μεταξύ της ασφαλοστρωμένης οδού προς Λουτράκι και των καταλοίπων του αρχαίου μνημείου. Με την ίδια απόφαση προβλέφθηκε η λήψη μέτρων προστασίας και ανάδειξης του μνημείου, τα οποία θα καθορίζονταν βάσει αρχαιολογικής μελέτης που θα εκπονείτο στο μέλλον. Πλησίον των καταλοίπων του αρχαίου δίορκου στα νότια πρηνή της διώρυγας της Κορίνθου και, συγκεκριμένα, βορείως του βόρειου λιμενοβραχίωνα της εξόδου της προς τον κορινθιακό κόλπο (περιοχή Ποσειδωνία), χωροθετήθηκε, με τις διατάξεις του άρθρου 30 παρ. 5 και του παραρτήματος II του άρθρου 41 του ν. 2160/1993 (Α΄ 118), η μαρίνα Λουτρακίου. Με τις ίδιες διατάξεις, καθορίστηκαν τα όρια της χερσαίας ζώνης, οι προσχώσεις, οι χρήσεις γης και οι όροι και περιορισμοί δομήσεώς της. Το έργο αυτό περιελήφθη, ακολούθως, στις συμβατικές υποχρεώσεις της κοινοπραξίας «Ανώνυμη Τουριστική Εταιρεία Καζίνο Λουτρακίου» (μέλη της οποίας ήταν οι ανώνυμες εταιρείες «Club Hotel Loutraki S.A.» και «Καζίνο Λουτρακίου Α.Ε.»), στην οποία, με την 290/14.2.1995 απόφαση του Υπουργού Τουρισμού (Β΄ 101/15.2.1995), είχε παραχωρηθεί άδεια ίδρυσης και λειτουργίας καζίνο εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Λουτρακίου (βλ. και την 920/6.2.1994 προκήρυξη του διαγωνισμού, Β΄ 320). Με την ίδια απόφαση, προβλέφθηκε ότι η ανάδοχος κοινοπραξία υποχρεούτο να κατασκευάσει ιδίους εξόδους και εν είδει αντισταθμιστικής παροχής, μαρίνα δυναμικότητας επτακοσίων σκαφών αναψυχής και συνολικού κόστους πέντε δισεκατομμυρίων δραχμών στην, κατά τα ανωτέρω, καθορισθείσα περιοχή χωροθετήσεως του έργου, η οποία ευρίσκεται σε απόσταση πεντακοσίων, περίπου, μέτρων από τις εγκαταστάσεις του Καζίνο Λουτρακίου (βλ. άρθρα 2 και 3 της υπουργικής αποφάσεως). Κατά το στάδιο των προπαρασκευαστικών ενεργειών για την κατασκευή της μαρίνας, η εταιρεία «Club Hotel Loutraki S.A.», μέλος της παραχωρησιούχου κοινοπραξίας, απηύθυνε στην Δ΄ Εφορεία Προϊστορικών και

Κλασικών Αρχαιοτήτων αίτημα παροχής πληροφοριών σχετικά με την ύπαρξη αρχαιοτήτων στην περιοχή που επρόκειτο να κατασκευασθεί το έργο (βλ. την από 13.9.2000 επιστολή του Γ. Μικρούδη, πολιτικού μηχανικού, προς την Δ' Ε.Π.Κ.Α.). Σε απάντηση του αιτήματος αυτού, η αρχαιολογική υπηρεσία ενημέρωσε την εταιρεία ότι ο ευρύτερος χώρος παρουσιάζει μεγάλο αρχαιολογικό ενδιαφέρον, ότι σε απόσταση πεντακοσίων, περίπου, μέτρων από την υπό κατασκευή μαρίνα εντοπίζονται τα κατάλοιπα του αρχαίου δίολκου και ότι σε απόσταση ενός χιλιομέτρου έχει εντοπισθεί και έχει μερικώς ανασκαφεί νεκροταφείο των κλασικών χρόνων. Επισημάνθηκε, επίσης, ότι, πριν από την κατασκευή οποιουδήποτε λιμενικού έργου στην περιοχή, θα έπρεπε να εξετασθεί με μεγάλη προσοχή το σύνολο των επιπτώσεων που θα προέκυπταν για τον αρχαίο δίολκο, να εκπονηθεί δε ειδική μελέτη για τα θαλάσσια ρεύματα (βλ. το Φ6B/6208/18.10.2000 έγγραφο της Δ' Ε.Π.Κ.Α.). Χωρίς να ζητηθούν εκ νέου οι απόψεις των αρχαιολογικών υπηρεσιών, εκπονήθηκε, ακολούθως, η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου, σύμφωνα με την οποία η νέα μαρίνα Λουτρακίου επρόκειτο να κατασκευασθεί στο νοτιοανατολικό άκρο της ομώνυμης πόλεως, πλησίον της διώρυγας της Κορίνθου και σε θαλάσσια έκταση ογδόντα πέντε, περίπου, στρεμμάτων. Όπως προκύπτει από την ίδια μελέτη, οι χερσαίες εγκαταστάσεις της μαρίνας θα καταλάμβαναν, μαζί με τις λιμενολεκάνες, έκταση εκατόν εξήντα πέντε στρεμμάτων, εκ των οποίων δεκατρία μόνον στρέμματα αποτελούσαν, κατά τον χρόνο αυτό, ξηρά, ενώ η υπόλοιπη χερσαία έκταση θα δημιουργούνταν με προσχώσεις. Στη μελέτη, η οποία περιλαμβάνει εκτενή περιγραφή των προστατευόμενων μνημείων της περιοχής, δεν γίνεται καμία αναφορά στον αρχαίο δίολκο, ούτε, άλλωστε, προσδιορίζονται μέτρα προστασίας και ανάδειξής του. Επιλαμβανόμενη της μελέτης, η Δ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων εξέφρασε αντιρρήσεις για την κατασκευή της μαρίνας, λόγω της άμεσης γειτνιάσεώς της με τον αρχαίο δίολκο, της άμεσης και έμμεσης βλάβης από τη λειτουργία της στο αρχαίο μνημείο και της οπτικής αλλοίωσης του τοπίου που, κατά την εκτίμησή της, θα προκαλείτο από τις μεγάλης εκτάσεως επιχωμάτωσεις και εκβαθύνσεις που απαιτούντο για την κατασκευή του έργου (Φ4/3-3/3034/19.7.2002 έγγραφο της Δ' Ε.Π.Κ.Α.). Στις ίδιες διαπιστώσεις κατέληξε και η συναρμόδια Εφορεία Ενάλιων Αρχαιοτήτων (Ε.Ε.Α.), η οποία, ωστόσο, ενέκρινε «κατ' οικονομίαν» τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, υπό τον όρο ότι θα τηρούνταν οι διατάξεις της νομοθεσίας για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και ότι, σε περίπτωση ανευρέσεως ενάλιων αρχαιοτήτων, θα διακόπτονταν αμέσως οι υπό εκτέλεση εργασίες και θα ειδοποιούνταν οι αρμόδιες υπηρεσίες. Λόγω της μείζονος σημασίας του προστατευόμενου μνημείου και της μεγάλης κλίμακας του προτεινόμενου έργου, το ζήτημα παραπέμφθηκε στο Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο (βλ. το ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ04/56037/3799/27.9.2002 έγγραφο της Δ/νσης Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων), το οποίο, με

την από 5.11.2002 γνωμοδότησή του, ετάχθη κατά της κατασκευής της μαρίνας Λουτρακίου στη συγκεκριμένη θέση «για λόγους προστασίας του αρχαίου Δίοικου που βρίσκεται σε μικρή απόσταση από τον προτεινόμενο χώρο κατασκευής» (βλ. πρακτικά της 45ης συνεδριάσεως του Κ.Α.Σ.). Με την ίδια γνωμοδότηση, το Κ.Α.Σ. έκρινε ότι «οι μελετητές, σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς, θα πρέπει να αναζητήσουν άλλη θέση χωροθέτησης της μαρίνας, ώστε να μη θίγεται το προστατευόμενο μνημείο». Αποδεχόμενος την αρνητική αυτή γνωμοδότηση, ο Υπουργός Πολιτισμού αρνήθηκε να υπογράψει το υποβληθέν σχέδιο κοινής υπουργικής αποφάσεως περί εγκρίσεως της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου, η υλοποίηση του οποίου προσωρινώς, τουλάχιστον, εγκαταλείφθηκε. Παρά ταύτα, η Διεύθυνση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού ζήτησε από την εταιρεία «Club Hotel Loutraki S.A.» τη σύνταξη συμπληρωματικού κεφαλαίου στην αρχικώς υποβληθείσα μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, προκειμένου να διασφαλισθεί η προστασία του μνημείου και του αναγκαίου για την ανάδειξή του περιβάλλοντος χώρου από τις μεταβολές που θα επέρχονταν από την αύξηση της κίνησης των σκαφών αναψυχής στα θαλάσσια ρεύματα της περιοχής (βλ. το ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ04/67937/4654/2.12.2003 έγγραφο της ΔΙ.Π.Κ.Α.). Επί του αιτήματος αυτού, η ανάδοχος εταιρεία απάντησε αρνητικά, υποστηρίζοντας ότι, μετά την απόρριψη από το Κ.Α.Σ. της επιλεγείσας θέσεως χωροθέτησης της μαρίνας, δεν συνέτρεχε λόγος για την εκπόνηση συμπληρωματικής μελέτης (βλ. την από 16.8.2004 επιστολή). Μετά την παρέλευση τεσσάρων, περίπου, ετών από την, κατά τα ανωτέρω, άρνηση και, συγκεκριμένα στις αρχές Νοεμβρίου 2007, η κατ' άρθρο 3 του ν. 2206/1994 επιτροπή εποπτείας της λειτουργίας των Καζίνο απεφάνθη ότι το έργο κατασκευής της μαρίνας Λουτρακίου δεν μπορούσε να υλοποιηθεί λόγω της αρνητικής γνωμοδότησης του Κ.Α.Σ. και της συνακόλουθης αδυναμίας του Υπουργού Πολιτισμού να υπογράψει την εγκριτική της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων κοινή υπουργική απόφαση (βλ. πρακτικά της από 8.11.2007 συνεδριάσεως της Επιτροπής Εποπτείας Λειτουργίας Καζίνο). Για την άρση του αδιεξόδου που είχε προκληθεί υπεβλήθη στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους ερώτημα, επί του οποίου εξεδόθη η 185/2008 γνωμοδότησή του, με την οποία εκρίθη ομοφώνως ότι η κάτοχος της άδειας λειτουργίας του Καζίνο Λουτρακίου δεν είχε εκπληρώσει τη συμβατική της υποχρέωση περί κατασκευής τουριστικού λιμένα αναψυχής για λόγους αναγόμενους σε αντικειμενική αδυναμία, ενώ αναγνωρίσθηκε η διακριτική ευχέρεια του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης να αντικαταστήσει την υποχρέωση κατασκευής του έργου αυτού με άλλο έργο που θα έπρεπε, πάντως, να εκτελεσθεί στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Λουτρακίου. Εν τω μεταξύ, στα τέλη Οκτωβρίου 2007, η εταιρεία «Club Hotel Loutraki S.A.» υπέβαλε στη Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού νέο αίτημα για την «επικαιροποίηση της γνωμοδότησης του

Κ.Α.Σ.» (βλ. την με αριθμ. πρωτ. εισερχ. 0561/ΟΗΙ/ΑΣ/24.10.2007 αίτηση). Επιλαμβανόμενη του αιτήματος αυτού, το οποίο δεν συνοδευόταν από την υποβολή επικαιροποιημένης μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η ως άνω υπηρεσία ζήτησε τις απόψεις των τοπικών αρχαιολογικών υπηρεσιών (βλ. το ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ37/44570/2096/16.5.2007), οι οποίες ενέμειναν μεν στις αρχικώς διατυπωθείσες απόψεις τους, ετάχθησαν, όμως, υπέρ της εκ νέου εισαγωγής του ζητήματος στο Κ.Α.Σ., κυρίως, λόγω του ενδιαφέροντος της τοπικής κοινωνίας για το έργο (βλ. το Φ6Β/8553/18.12.2007 έγγραφο της ΑΖ΄ Ε.Π.Κ.Α. και Φ4/3-2/2276/5.8.2009 έγγραφο της Ε.Ε.Α.). Κατόπιν τούτων, το Κ.Α.Σ., επιλαμβανόμενο εκ νέου της υποθέσεως, εξέδωσε την από 7.7.2009 γνωμοδότηση, με την οποία ετάχθη ομοφώνως κατά της εγκρίσεως της υποβληθείσης ενώπιόν του μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, με την αιτιολογία ότι το επίμαχο έργο, λόγω του μεγέθους και του είδους των επεμβάσεων που συνεπαγόταν η κατασκευή και η λειτουργία του και της μικρής αποστάσεώς του από τον αρχαίο δίολκο, θα προκαλούσε έμμεση βλάβη στο προστατευόμενο μνημείο. Όπως προκύπτει από τα πρακτικά της οικείας συνεδριάσεως (27/7.7.2009), στα οποία γίνεται εκτενής αναφορά του ιστορικού της υποθέσεως και αναλυτική περιγραφή της θέσεως και των κύριων χαρακτηριστικών του προτεινόμενου έργου, η υπόθεση επανεισήχθη προς συζήτηση όχι λόγω τυχόν επικαιροποιήσεως της αρχικώς υποβληθείσης προς έγκριση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, αλλά λόγω της υποβολής νέας αιτήσεως της εταιρείας «Club Hotel Loutraki S.A.», η οποία, εν σχέσει με το παρελθόν, είχε συντάξει τρίτομη μελέτη για τις επιπτώσεις των κυματισμών των διερχόμενων σκαφών στον αρχαίο δίαυλο, η οποία δεν είχε τεθεί υπόψη του Κ.Α.Σ. κατά την αρχική συνεδριάσή του. Κατά τις ειδικότερες κρίσεις των μελών του Κ.Α.Σ., τα οποία απέδωσαν ιδιαίτερη βαρύτητα στη μη μεταβολή των τεχνικών χαρακτηριστικών του προτεινόμενου έργου, η κατασκευή της μαρίνας στην προβλεπόμενη θέση, η οποία δεν απέχει απόσταση μεγαλύτερη των τρακοσίων μέτρων από την αρχαία δίολκο, θα αλλοίωνε, λόγω των επιχώσεων, των εκσκαφών και των λοιπών τεχνικών παρεμβάσεων, τη φυσιογνωμία της ακτής και της ευρύτερης περιοχής, η οποία παρουσιάζει έντονο αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Από ορισμένα μέλη του Κ.Α.Σ. διατυπώθηκε, περαιτέρω, η άποψη ότι από τη λειτουργία της μαρίνας και τη συνεπεία αυτής αύξηση της κίνησης εντός του Ισθμού, η οποία θα είχε ως συνέπεια την ενίσχυση των κυματισμών που δημιουργούνται από τη διέλευση πλοίων, θα προκαλείτο άμεση βλάβη του αρχαίου δίολκου, συνιστάμενη στη σταδιακή διάβρωση των υποστρωμάτων του μνημείου, στην υποσκαφή του πρανούς του και σε καταρρεύσεις αρχαίων λίθων. Με τη γνωμοδότηση έγινε, περαιτέρω, δεκτό ότι η προστασία του αρχαίου δίολκου δεν περιοριζόταν στην οριοθετηθείσα, με την 16307/9.9.1965 απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως, προστατευτική ζώνη των τριάντα μέτρων, η οποία αποτελούσε την ελάχιστη ζώνη προστασίας του μνημείου, αλλά κατελάμβανε την, κατά τις

περιστάσεις, αναγκαία έκταση για την προστασία και την ανάδειξή του. Παραλλήλως, επισημάνθηκε ότι, για την αποτελεσματική προστασία του μνημείου, αναγκαία ήταν η άμεση υλοποίηση των μέτρων που είχαν ήδη προγραμματισθεί στο πλαίσιο εγκριθέντος σχεδίου διάσωσης και αποκατάστασης του αρχαίου διόλκου. Στη συνεδρίαση του Κ.Α.Σ. παρέστη ο αιτών, ο οποίος εξέθεσε προφορικώς τις απόψεις του και κατέθεσε έγγραφο υπόμνημα, συνοδευόμενο από διάφορα στοιχεία, με το οποίο υποστήριξε ότι η κατασκευή της μαρίνας όχι μόνον δεν θα έβλαπτε τις παρακείμενες αρχαιότητες, αλλά θα αποτελούσε αφορμή για την προστασία και την ανάδειξή τους. Στην ίδια συνεδρίαση παρέστη, επίσης, ο Α. Στεργιώτης, πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας «Club Hotel Loutraki S.A.», ο οποίος υποστήριξε, αντιθέτως, ότι η κατασκευή του έργου θα προκαλέσει καταστροφή της παραλίας του Λουτρακίου, ότι το γεγονός αυτό θα έχει καταστροφικές συνέπειες για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, ότι οι οικονομοτεχνικές μελέτες που εκπονήθηκαν για τη βιωσιμότητα της μαρίνας απέδειξαν, τελικώς, ότι δεν υπάρχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού στον κορινθιακό κόλπο και ότι, σε κάθε περίπτωση, θα έπρεπε να αναζητηθεί μία εναλλακτική θέση για την κατασκευή του νέου τουριστικού λιμένα αναψυχής. Κατ' αποδοχήν της αρνητικής γνωμοδοτήσεως του Κ.Α.Σ. εκδόθηκε, ακολούθως, η ήδη προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση, με την οποία, όπως έχει ήδη εκτεθεί, δεν εγκρίθηκε, από απόψεως αρχαιολογικού νόμου, η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων του επίδικου έργου, με την αιτιολογία ότι το έργο αυτό, «λόγω του μεγέθους και του είδους των επεμβάσεων και επειδή βρίσκεται σε μικρή απόσταση από τον αρχαίο δίολκο, θα προκαλέσει έμμεση βλάβη στο σημαντικό αυτό μνημείο». Προ της εκδόσεως της προσβαλλομένης υπουργικής αποφάσεως, είχε εκδοθεί η από 19.11.2007 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού (ΥΠΠΟ/ΓΔΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ37/82868/4131/2007), με την οποία, κατ' αποδοχήν σχετικής γνωμοδοτήσεως του Κ.Α.Σ. (βλ. πρακτικά της 31/4.9.2007 συνεδριάσεως), εγκρίθηκε σχέδιο - πλαίσιο για την προστασία, αποκατάσταση και ανάδειξη του αρχαίου διόλκου, το οποίο είχε συνταχθεί από τη Διεύθυνση Αναστήλωσης Αρχαίων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού. Το σχέδιο αυτό προέβλεπε δέσμη επείγοντος χαρακτήρα μέτρων προστασίας του μνημείου από τη διάβρωση, τα οποία περιελάμβαναν την τοποθέτηση φράγματος από προκατασκευασμένα στοιχεία κατά μήκος του διόλκου προς την πλευρά της διώρυγας, την κατασκευή κρηπιδότοιχου παραλλήλως και πλησίον του νοτίου πρανούς του υποθαλάσσιου ορύγματος της διώρυγας για την εξασφάλιση του μνημείου και την εκτέλεση εργασιών εγκιβωτισμού του υποστρώματος αποκατάστασής του. Εντός του πλαισίου αυτού, εκδόθηκε νεότερη απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού (ΥΠΠΟ/ΓΔΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ37/100372/ 4304/24.10.2011), με την οποία, κατ' αποδοχήν σχετικής γνωμοδοτήσεως του Κ.Α.Σ. (βλ. πρακτικά της 23/5.7.2011 συνεδριάσεως), εγκρίθηκε η προκαταρκτική μελέτη

για την «ανάταξη της στεριάς στο άμεσο περιβάλλον του αρχαίου διόλκου για την προστασία και ανάδειξη του μνημείου». Ακολούθησε η εκπόνηση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και οριστικής μελέτης του έργου «Προστασία της όδευσης του αρχαίου Διόλκου στην Ποσειδωνία - Ίσθμια Π.Ε. Κορινθίας Περιφέρειας Πελοποννήσου», η οποία αποτέλεσε αντικείμενο ενδελεχούς εξέτασης εκ μέρους του Κ.Α.Σ., το οποίο, με την από 4.6.2013 γνωμοδότησή του, ετάχθη, τελικώς, υπέρ της εγκρίσεώς τους (βλ. και πρακτικά της 18/4.6.2013 συνεδριάσεως του Κ.Α.Σ.). Κατ' αποδοχήν της τελευταίας αυτής γνωμοδοτήσεως, εκδόθηκε νέα υπουργική απόφαση (ΥΠ.ΠΟ.Α./ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/ΤΑΧ/Φ37/154007/81147/10461/4950/30.8.2013, με την οποία εγκρίθηκαν οι προαναφερόμενες μελέτες.

9. Επειδή, σύμφωνα με όσα εκτίθενται στις προηγούμενες σκέψεις η χωροθέτηση του επίμαχου έργου με τη διάταξη του άρθρου 30 παρ. 5 του ν. 2160/1993, δεν απαλλάσσει τη Διοίκηση από την υποχρέωση περιβαλλοντικής αδειοδοτήσεως του έργου και τηρήσεως της αρχαιολογικής νομοθεσίας. Συνεπώς πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι οι περί του αντιθέτου ισχυρισμοί του αιτούντος, ο οποίος, χωρίς να αμφισβητεί τη σημασία του αρχαίου διόλκου και την ανάγκη αυξημένης προστασίας του, προβάλλει, κατ' ουσίαν, ότι η εκ του νόμου χωροθέτηση του τουριστικού λιμένας Λουτρακίου είναι υποχρεωτική για όλα τα όργανα της διοικήσεως, τα οποία, εντός του πλαισίου των αρμοδιοτήτων τους, μόνον πρόσθετους όρους και περιορισμούς μπορούν να επιβάλλουν, όχι, όμως, και να μην εγκρίνουν την κατασκευή του έργου. Πέραν τούτων, και ανεξαρτήτως του ότι οι συμβατικές δεσμεύσεις της παραχωρησιούχου εταιρείας δεν αποτελούν αντικείμενο της παρούσης δίκης, οι υποχρεώσεις που ανέλαβε ο ανάδοχος στο πλαίσιο της παραχωρήσεως του δικαιώματος εκμεταλλεύσεως του Καζίνο Λουτρακίου δεν δημιουργούν δέσμευση για τις αρχαιολογικές υπηρεσίες ως προς τη χωροθέτηση του επίμαχου τουριστικού λιμένα, δεδομένου, άλλωστε, ότι, κατά την έννοια των οικείων όρων της διακηρύξεως και της συμβάσεως παραχώρησης, η εκπλήρωση των συμβατικών αυτών υποχρεώσεων τελεί υπό την αυτονόητη επιφύλαξη της τηρήσεως των όρων και περιορισμών της εκάστοτε ισχύουσας αρχαιολογικής νομοθεσίας.
10. Επειδή, εξάλλου, από τις διατάξεις του ν. 3028/2002 (Α' 159) ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα της αυξημένης προστασίας του πολιτιστικού περιβάλλοντος που καθιερώνεται με το άρθρο 24 παρ. 1 και 6 του Συντάγματος, συνάγεται ότι η διοίκηση υποχρεούται να λαμβάνει κάθε μέτρο που κρίνεται πρόσφορο για την προστασία των αρχαίων και νεότερων μνημείων, των αρχαιολογικών χώρων και των ιστορικών τόπων. Η προστασία αυτή συνίσταται, κατ' αρχήν, στη διατήρηση στο διηνεκές αναλλοίωτων των ανωτέρω στοιχείων του πολιτιστικού περιβάλλοντος και του χώρου που είναι αναγκαίος για την ανάδειξή τους σε ιστορική, αισθητική και λειτουργική ενότητα, περιλαμβάνει δε και τη δυνατότητα επιβολής των απαιτούμενων για το σκοπό αυτό περιορισμών (πρβλ. ΣτΕ 4514-5/2014, 3735/2013, 168/2012, 2630/2010,

3354/2008, 4460/2005 κ.ά.). Από τις ίδιες διατάξεις συνάγεται, περαιτέρω, ότι κάθε επέμβαση επί ή πλησίον αρχαίου μνημείου πρέπει κατ' αρχήν να αποβλέπει στην προστασία και την ανάδειξή του, να ενεργείται δε ενόψει των ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών του και επί τη βάση των δεδομένων της οικείας επιστήμης, απαγορευομένων επεμβάσεων και χρήσεων μη συμβατών προς την κατά προορισμό χρήση του μνημείου και του περιβάλλοντος αυτό χώρου. Εκ τούτου παρέπεται ότι οι πράξεις των αρμοδίων οργάνων της διοικήσεως, με τις οποίες επιτρέπεται η εκτέλεση έργων ή εργασιών πλησίον μνημείου, πρέπει να είναι ειδικώς αιτιολογημένες ως προς την κρίση ότι με τα έργα ή τις εργασίες αυτές προστατεύεται, αναδεικνύεται ή, πάντως, δεν παραβλάπτεται ουσιαδώς το μνημείο ούτε ο περιβάλλον χώρος του (βλ. μ.ά. ΣτΕ 616/2011). Για την πληρότητα της αιτιολογίας της, η χορηγούμενη έγκριση πρέπει, ειδικότερα, να περιέχει περιγραφή των προστατευτέων μνημείων και του προς εκτέλεση έργου, καθώς και τεκμηριωμένη εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου επί των μνημείων. Αντίστοιχη είναι και η αιτιολογία που απαιτείται για την απόρριψη αιτημάτων περί εγκρίσεως έργων. Εντός του πλαισίου αυτού, η διοίκηση έχει υποχρέωση να απαγορεύει έργα και δραστηριότητες που μπορεί να βλάψουν αμέσως ή εμμέσως, τόσο από άποψη ασφάλειας όσο και από αισθητικής απόψεως, τις αρχαιότητες, με γνώμονα την εις το διηνεκές διατήρηση και προστασία τους και ενόψει αφενός μεν του χαρακτήρα των προστατευτέων μνημείων και αφετέρου του συγκεκριμένου έργου που πρόκειται να επιχειρηθεί. Η έγκριση, κατά συνέπεια, του Υπουργείου Πολιτισμού, η οποία αποτελεί την προϋπόθεση για την έκδοση των λοιπών απαιτούμενων αδειών και εγκρίσεων, χορηγείται μόνον εάν, κατά την αιτιολογημένη εκτίμηση της διοικήσεως, το έργο ή η δραστηριότητα, είτε καθεαυτό, είτε ενόψει των συνθηκών που υφίστανται στην περιοχή, δεν συνεπάγεται δυσμενείς επιπτώσεις στη διατήρηση, την προβολή και την εν γένει προστασία του μνημείου, αλλά και του χώρου που το περιβάλλει, και μάλιστα, σε έκταση επαρκή για την ανάδειξή του (ΣτΕ 168/2012, πρβλ. ΣτΕ 3824/2007, 1580/2007, 3224/2006, 3454/2004 Ολομ. κ.ά.).

11. Επειδή, υπό τα ανωτέρω δεδομένα, με την αρνητική γνωμοδότηση του Κ.Α.Σ., κατ' αποδοχήν της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση, έγινε δεκτό ότι η κατασκευή και λειτουργία του επίμαχου λιμένα θα επέφερε οπτική υποβάθμιση του αρχαίου δίολκου και του αναγκαίου για την ανάδειξή του χώρου, λόγω των αλλοιώσεων που θα προκαλούνταν στην ακτογραμμή από την εκτέλεση των εργασιών κατασκευής του έργου (επιχωματώσεις, εκβαθύνσεις κ.α.). Η αιτιολογία αυτή επαναλαμβάνεται και από την προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση, η οποία αναφέρεται μόνον στην έμμεση βλάβη που το σχεδιαζόμενο έργο θα προκαλέσει στον αρχαίο δίολκο, «λόγω του μεγέθους και του είδους των επεμβάσεων» που συνεπάγεται η κατασκευή του και της μικρής αποστάσεώς του από το σημαντικό αυτό μνημείο της αρχαιότητας. Ούτε από τη γνωμοδότηση του Κ.Α.Σ., ούτε από το κείμενο της

προσβαλλομένης και τα στοιχεία που μνημονεύονται στο προοίμιό της προκύπτει, αντιθέτως, ότι επάλληλο αιτιολογικό έρεισμα της απορρίψεως του αιτήματος εγκρίσεως του έργου αποτέλεσε η άμεση βλάβη που θα προκαλείτο στο αρχαίο μνημείο από την αυξημένη κυκλοφορία σκαφών αναψυχής και, κατ' επέκταση, από την αύξηση των, κατ' αυτόν τον τρόπο, προκαλούμενων κυματισμών, διαπίστωση που δεν αναιρείται εκ μόνου του λόγου ότι η άποψη αυτή διατυπώθηκε από ορισμένα μέλη του Κ.Α.Σ. κατά τη συνεδρίαση κατά την οποία ελήφθη η αρνητική γνωμοδότησή του. Εκ τούτων συνάγεται ότι η άρνηση της διοικήσεως να εγκρίνει το επίμαχο έργο στηρίχθηκε αποκλειστικώς στον κίνδυνο αισθητικής υποβαθμίσεως του αρχαίου διόλκου, συνεπεία της αλλοιώσεως που θα προκαλείτο στην ακτογραμμή από την εκτέλεση των εργασιών κατασκευής του έργου και, ιδίως, από τις προσχώσεις που προβλέπονταν για τη δημιουργία χερσαίας λιμενικής ζώνης. Στη γνωμοδότηση του Κ.Α.Σ. περιγράφονται αναλυτικώς το μέγεθος, η δυναμικότητα και τα εν γένει τεχνικά χαρακτηριστικά του υπό έγκριση τουριστικού λιμένα, τα οποία προκύπτουν, άλλωστε, και από τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου, η πληρότητα της οποίας αποτέλεσε και το κύριο αντικείμενο αξιολόγησης κατά τη σχετική διαδικασία. Από τα στοιχεία, εξάλλου, αυτά προκύπτει ότι πρόκειται περί μείζονος κλίμακας λιμενικού έργου τουριστικής υποδομής, που θα καταλαμβάνει χερσαία και θαλάσσια έκταση εκατόν εξήντα πέντε, περίπου, στρεμμάτων και θα περιλαμβάνει δύο μεγάλης εκτάσεως λιμενολεκάνες, προσήνεμο και υπήνεμο μώλο, οκτώ προβλήτες ελλιμενισμού, πλείονες εγκαταστάσεις εξυπηρετήσεως σκαφών αναψυχής (εγκαταστάσεις χερσαίας εναπόθεσης, συντήρησης και επισκευής σκαφών κ.ά.), καθώς και συγκρότημα κτιρίων αστικού τύπου (κτίριο διοίκησης του λιμένα, γραφεία δημόσιων και κοινωφελών υπηρεσιών, τραπεζικά και εμπορικά καταστήματα, ιατρεία, αναψυκτήρια, καταστήματα πώλησης ναυτιλιακών ειδών, σχολές ναυταθλητισμού κ.α.), με δυνατότητα, μάλιστα, μελλοντικής κατασκευής συγκροτημάτων τουριστικών καταλυμάτων και πολυτελών κατοικιών. Ενόψει όλων αυτών και λαμβανομένης, παραλλήλως, υπόψη της ιδιαίτερης σημασίας του αρχαίου διόλκου, ως μοναδικού τεχνικού έργου της αρχαιότητας, η εκτίμηση της διοικήσεως περί αλλοιώσεως της ακτογραμμής και περί επελεύσεως της, εντεύθεν προκαλούμενης, οπτικής υποβάθμισης του μνημείου τεκμηριώνεται επαρκώς. Η οπτική αυτή επιβάρυνση αποτελεί, εξάλλου, έμμεση, κατά την έννοια του νόμου, βλάβη που, ενόψει και της μικρής σχετικώς αποστάσεως του μνημείου από το επίμαχο έργο, δικαιολογεί, κατ' αρχήν, τη μη έγκρισή του, από απόψεως αρχαιολογικής νομοθεσίας. Υπό τα δεδομένα αυτά και λαμβανομένου, περαιτέρω, υπόψη του γεγονότος ότι η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου, η οποία δεν διαφοροποιείται από την αρχικώς υποβληθείσα, δεν περιείχε συγκεκριμένη αναφορά στον αρχαίο δίολκο και στα μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων του έργου επί του αρχαίου

- μνημείου, διαπίστωση η οποία δεν αναιρείται εκ μόνης της εκπονήσεως της μελέτης κυματικών διαταραχών, αντικείμενο της οποίας ήταν η διερεύνηση της αυξομειώσεως των κυματισμών που προκαλούνται από τα έργα κατασκευής της μαρίνας, όχι, όμως, και από την αύξηση της κυκλοφορίας των διερχόμενων σκαφών αναψυχής, η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση είναι νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη. Η αρνητική αυτή κρίση της διοικήσεως, την οποία, κατά το μέρος αυτό ο αιτών πλήττει μεν, χωρίς, όμως, να προβάλλει ειδικές και συγκεκριμένες αιτιάσεις που θα μπορούσαν να κλονίσουν την πληρότητα της αιτιολογικής της βάσεως, εναρμονίζεται, εξάλλου, τόσο με τις απόψεις των περιφερειακών αρχαιολογικών υπηρεσιών (βλ. μ.ά. το Φ6B/8553/18.12.2007 έγγραφο της ΛΖ΄ Ε.Π.Κ.Α. και το Φ4/3-2/2276/5.8.2009 έγγραφο της Ε.Ε.Α.), όσο και με την, κατά το παρελθόν, διατυπωθείσα αρνητική γνωμοδότηση του Κ.Α.Σ., αντικείμενο της οποίας, κατά τα ήδη εκτεθέντα, υπήρξε η έγκριση του ίδιου ακριβώς τεχνικού έργου.
12. Επειδή, περαιτέρω, αβασίμως προβάλλεται ότι, κατά την έκδοση της προσβαλλομένης υπουργικής αποφάσεως, η διοίκηση εσφαλμένως εξέλαβε ότι είχε κατά νόμον τη δυνατότητα να επεκτείνει την προστασία του μνημείου πέραν της εκτάσεως των τριάντα μέτρων που είχε καθοριστεί ως ζώνη προστασίας του αρχαίου δίολκου με την 16307/9.9.1965 απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως, και ότι, εν πάση περιπτώσει, παρανόμως επεξέτεινε την προστασία αυτή σε περιοχή που, κατά τα ήδη εκτεθέντα, είχε διά νόμου χωροθετηθεί τουριστικός λιμένας αναψυχής, έργο, δηλαδή, τουριστικής υποδομής, η κατασκευή του οποίου εξυπηρετεί σκοπούς δημοσίου συμφέροντος. Τούτο δε, διότι, πέραν όσων έχουν ήδη εκτεθεί στη σκέψη 7, η καθορισθείσα ζώνη προστασίας αρχαίου μνημείου αποτελεί την ελάχιστη ακτίνα προστασίας του, η οποία, αναλόγως της εντάσεως και των λοιπών χαρακτηριστικών της επιχειρουμένης κατά περίπτωση επεμβάσεως, μπορεί να επεκταθεί και πέραν της ζώνης αυτής, εφόσον τούτο επιβάλλεται για την εξασφάλιση της παρεχομένης εκ του νόμου προστασίας του μνημείου και του αναγκαίου για την ανάδειξή του περιβάλλοντος χώρου. Απαραδέκτως, κατά τα λοιπά, ο αιτών επιχειρεί να αμφισβητήσει την ουσιαστική ορθότητα της σχετικής εκτιμήσεως της διοικήσεως, η οποία, κατά τα ήδη εκτεθέντα, ευρίσκει έρεισμα στα στοιχεία του φακέλου της υποθέσεως.
 13. Επειδή, είναι απορριπτέοι ως αλυσιτελώς προβαλλόμενοι οι ισχυρισμοί του αιτούντος ότι, όπως προκύπτει από την μη εξετασθείσα μελέτη κυματικών διαταραχών, δεν υφίσταται άμεση βλάβη ο αρχαίος δίολκος εφ' όσον, κατά τα ήδη εκτεθέντα, η αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως στηρίζεται νομίμως και επαρκώς στον κίνδυνο έμμεσης βλάβης του επίδικου μνημείου.
 14. Επειδή, τέλος, ο λόγος ακυρώσεως ότι η προσβαλλόμενη πράξη εκδόθηκε κατά παράβαση του δικαιώματος ακροάσεως του αιτούντος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος, διότι, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της συνεδριάσεως του Κ.Α.Σ., οι προβληθέντες, κατά το στάδιο αυτό, ισχυρισμοί του αιτούντος

καταγράφηκαν αναλυτικά, και ελήφθησαν υπόψη από τα μέλη του Κ.Α.Σ., τα οποία, μάλιστα, υπέβαλαν στον αιτούντα ερωτήσεις. Τούτο δε, ανεξαρτήτως του ότι, κατά τα παγίως κριθέντα, η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος ακροάσεως από την οποία, άλλωστε, δεν απορρέει υποχρέωση της διοικήσεως να καλεί τους ενδιαφερόμενους να παρίστανται στις συνεδριάσεις των γνωμοδοτούντων οργάνων της (πρβλ. ΣτΕ 3949/2009), δεν αφορά σε διοικητικές πράξεις που, όπως εν προκειμένω, εκδίδονται βάσει αντικειμενικών δεδομένων, μη συνδεομένων προς υποκειμενική συμπεριφορά των διοικουμένων (ΣτΕ 3949/2009, 565/2005, 3768/2003 κ.ά.).

15. Επειδή, κατόπιν τούτων, εφόσον δεν προβάλλεται άλλος λόγος ακυρώσεως, πρέπει να απορριφθούν η κρινόμενη αίτηση στο σύνολό της και η παρέμβαση του Δήμου Λουτρακίου-Περαχώρας.